

هر تشخیص و محاسبه‌ای که در اثر یک ترس شیطانی انجام شده باشد، تشخیص اشتباهی است / نترسیدن، موضوع یکی از مهمترین امتحانات الهی / نداشتن شجاعت علمی، عامل جهالت

حجت الاسلام علیرضا پناهیان در دهه اول محرم، در دانشگاه هنر با موضوع «عنصر شجاعت در هنر و حماسه» به ایراد سخنرانی پرداختند. گزیده‌ای از دومین جلسه این سخنرانی در ادامه می‌آید:

موضوع یکی از مهمترین امتحانات الهی، نترسیدن است

- شجاعت، عنصر کلیدی حماسه است و اگر شجاعت از حماسه گرفته شود، بقیه عناصر حماسه، خیلی عامل ماندگاری حماسه نیستند. شجاعت یکی از کلیدی ترین مفاهیم انسانی است و کلیدی بودن آن هم به این دلیل است که موضوع اول امتحانات الهی است. اولین موضوع امتحانات الهی ترس است و خداوند امتحان می‌کند که ببیند انسان می‌ترسد یا خیر؟ دلیل دیگر اهمیت شجاعت و نترسیدن، توجه به این آیه قرآن است که **إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَ خَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ** (سوره آل عمران، ۱۷۵)؛ کار این شیطان شما این است که دوستان خودش را می‌ترساند. اگر انسان از غیر خدا بترسد دلیل می‌شود و اگر از خدا بترسد، قوی می‌شود و همه عالم از کسی که از خدا می‌ترسد، ولی اگر از شیطان و وعده‌هایش بترسی، ذلیل می‌شوی و از همه عالم می‌ترسی.
- گام اول در نترسیدن این است که از بیرون به ترس نگاه کنی و متوجه باشی که خداوند می‌خواهد تو را با ترس امتحان کند و هیچ واقعیتی در ورای ترس‌های تو نهفته نیست. خدا هم با اشاره به اینکه می‌خواهم با ترس تو را امتحان کنم، کمک بزرگی به موفقیت تو در نترسیدن کرده است.

هر تشخیص و محاسبه‌ای که در اثر یک ترس شیطانی انجام شده باشد، تشخیص اشتباهی است

- گام دوم برای نترسیدن این است که شیطان، «دوستان» خودش را می‌ترساند. مگر شما از دوستان شیطان هستی که بترسی؟ هر قدمی که ناشی از ترس ایجاد شده توسط شیطان برداشته شود، قدم اشتباهی است، هر تشخیص و محاسبه‌ای که از ترس شیطان انجام شده باشد، تشخیص و محاسبه اشتباه بوده است. هر دل‌نگرانی که به دلیل ترس از شیطان پیدا کرده باشی، باعث آلودگی دل و قساوت دل است.

بسیاری از صفات زیبا در اثر ترس از وجود انسان پر می‌کشد

- اینطور نیست که هر کسی ضعیف و مستضعف شد، مورد توجه خدا قرار بگیرد. بسیاری از ضعف‌های ما ناشی از بی‌دینی و بی‌ایمانی و ترس و اسارت ما در مقابل شیطان و تحت تأثیر ابلیس قرار گرفتن است. وقتی خدا می‌بیند تو تحت تأثیر ابلیس قرار گرفته‌ای و از دشمن او حساب می‌بری؛ غضب می‌کند و غضب خدا باعث قساوت قلب تو می‌شود. ظاهراً هیچ کاری نکرده‌ای، فقط ترسیده‌ای و چون ترسیده‌ای، نور و صفا را از دست می‌دهی. بسیاری از صفات زیبا در اثر ترس از وجود انسان پر می‌کشد. امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: **«لَوْ تَمَيَّزَتِ الْأَشْيَاءُ لَكَانَ الصِّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَةِ وَ كَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْكُذْبِ؛** اگر صفات دسته بندی شوند، صداقت با شجاعت و ترس با دروغ همراه خواهد بود.» (غررالحکم/ ۲۱۹)

شجاعت؛ آرامشی ایجاد می کند که زمینه ساز خلاقیت می شود.

- شجاعت؛ آرامشی ایجاد می کند که زمینه ساز خلاقیت می شود. آدم دست پخت هر کسی را نمی خورد. باید دید دست او تمیز بوده است یا نه؟ کسی هم که کار هنری می کند، آیا باید روحش تمیز است یا نه؟ اگر انسان از هیچ چیز نترسد، آرام تر است. اگر کسی چنین آرامشی را پیدا کرد، با توجه به شغلی که دارد آن آرامش را در کار خودش به کار می گیرد. کاربرد این آرامش در خلاقیت انسان است.
- وقتی در چنین آرامشی، خلاقیتی بوجود بیاید، اثر تولید شده، اثری است که از جان طبیعت و مغز فطرت گرفته شده است و مکاشفات در چنین شرایطی مطابق با ذات هستی خواهد بود. هنرمند در این وضعیت، به طور ناخواسته به زوایای عالم دست پیدا می کند. هر خلاقیتی در این شرایط، عکسبرداری از فطرت است؛ این کار، کاری الهی است. یکی از شرایط زیبایی، تناسب با طبیعت است و اگر هنرمندی هنرش با طبیعت یکسان باشد، خیلی هنر داشته است.
- چه عوامل دیگری می توانند باعث بروز خلاقیت شوند؟ گاهی عصبانی شدن، باعث خلاقیت و تولید اثر می شود، البته این اثر اثری غیرانسانی است. ترس هم می تواند عامل خلاقیت شود، چرا که انسان را وادار به رفتارهایی می کند که قبلاً سابقه اش نبوده است. کینه و نفرت هم عامل خلاقیت می شوند. یکی از کسانی که ناشی از عقده های روانی خود، خلاقیت های عجیبی داشته است، صادق هدایت است. ظاهر آثارش مانند یک آهنگ و یک موسیقی روان است، ولی مضمون آثارش سرشار از «نفرت از عالم هستی» است.

نداشتن شجاعت علمی، انسان را در جهل فرو می برد

- شجاعت به انسان قدرت می دهد و یکی از قدرتهای موجود در انسان، «قدرت تمرکز» است. اگر بخواهی در سر نماز تمرکز داشته باشی، که یکی از قوت های روحی انسان است، ترس مانع آن است. جبن و ترس انسان را ضعیف می کند، وقتی ضعیف شدی، یکی از قوایی که از دست می دهی، قدرت تمرکز است و تبدیل به آدمی با افکار پراکنده می شوی.
- برای برخی از کارهای هنری تمرکز بالاتری نسبت به برخی از کارهای علمی نیاز است، و داشتن شخصیت شجاع چنین امکانی را راحت تر فراهم می کند. پس شجاعت یک مسأله شغلی هم هست.
- اگر کسی در مقام کار علمی باشد، نیاز به شجاعت علمی دارد. کسی که شجاعت علمی ندارد، از ترس اینکه حرفش غلط درآمده باشد، الکی دفاع می کند و بیشتر خودش را در جهل فرو می برد. چون می ترسد حرفش را پس بگیرد، بر حرفش استوار باقی می ماند و برای حرفش توجیه می تراشد و بیشتر از حقیقت فاصله می گیرد. چون شجاعت علمی ندارد و می ترسد سؤال کند، نادان باقی می ماند.

